

Tápé története és néprajza
(Tápé község Tanácsa, 1971.)

Szeged város tözsomszédságában, a Maros torkolata táján, a Tisza jobb partján található Tápé nagyközség.

A nagyközségi rangot csak a múlt évben kapta, de Juhász Gyula a legrégebb magyar faluként említi. Valóban 1138-ban II. Béla király adománylevele már 20 tápai szolgálóházat ajándékozott a dömösi prépostságnak. 1247-1848 között Szeged város jobbágyfaluja. A jobbágyfelszabadulás sem hozott sok jót a falu lakóinak, mert határának a földjei a város birtokában maradtak. A Tisza sokszor előtötte, az 1879-es „nagyvíz” pedig még ma is él az emberek emlékezetében. Az igazi felszabadulást 1945. okt. 10. jelentette. Azóta a falu valóságos újjászülését éli.

Bár Szegeddel összeépült, mindmáig megőrizte közigazgatási önállóságát. Van jól gazdálkodó 8000 katasztrális holdat birtokoló termelészövetkezete, hajójavító telepe és virágzó háziipari szövetkezete. Lakói közül számosan a szegedi üzemekben keresik kenyerüket, Szegedre járnak művelődni és szórakozni. Szeged közvetlen hatására a falusi élet rohamosan városiasodik. A régi paraszti életformát jellemző hagyományok, szokások fokozatosan megszűnnek, s így az eddigi is nagy érdeklődést kiváltó (irodalomban, költészetben, festészetben és együttesek interpretálásában megjelenő) színes paraszti kultúra, sajátos hagyományvilág írásba foglalása és megőrkítése szükségszerűen parancsolta a falu történetét és néprajzát magában foglaló, teljességre törekvő tudományos monográfia megjelenését. A sürgető jellegű bizonyítja, hogy a századunk első évtizedeiben még eleven hagyományok sok jelensége az élet gyakorlatában már nem, csak a hagyományörző öregek emlékezetében találhatók.

A kötet előszavában olvashatjuk: „Ismerje meg a könyvből községünk népe leteleinek életét: küzdelmes, szívós munkával telt hétköznapijait és színes hagyományokkal átszőtt ünnepeit. Önmaga ismeretével gyarapszik ezáltal, ami okulat, tanulságot jelenthet jövője formálásához is. A helytörténetet és néprajz iránt érdeklődő olvasók egy századokon át jobbágyi függésben élt kis Tisza-parti falu önértéke, a maga hagyományait őrző népét ismerhetik meg e kötet lapjain. Reméljük, hogy a különböző tudományágak szakemberei is gyakran forgatják majd könyvünket.” E gondolatot szeretném folytatni: ajánljuk a könyvet a pedagógusoknak is. Mindazok, akik környezetismerettel, honismerettel, helytörténettel, néprajzzal foglalkoznak, vagy ilyenirányú az érdeklődésük,

nagy haszonnal tanulmányozhatják, mert az I. fejezetben 3 tanulmány ismerteti a község természeti viszonyait; a II. fejezetben 7 tanulmány foglalkozik a falu történetével; a III. fejezetben 2 tanulmány Tápé embertani képét mutatja be; leggazdagabb a IV. fejezet, amely A., B., és C. alfejezetekre oszlik. Az A. fejezetben 3 tanulmány vizsgálja a népi társadalmat, a B. fejezetben 11 tanulmány az anyagi kultúrát- és a C. fejezetben 7 tanulmány a szellemi kultúrát örökíti meg; az V. fejezetben 3 értekezés található a népnyelvről; végül a VI. fejezet tanulmánya: Tápé az irodalomban címmel zárja a 230 képpel és 4 térképpel illusztrált, 911 oldalnyi kötetet, amelynek megírásában kerekén 30 szerző vett részt.

A különböző fejezetek, tanulmányok és értekezések természetesen nem egyenlő értékűek, hiszen íróik különböző felkészültségűek, de mindegyik értékes a maga nemében. E tartalom, terjedelmében és kivételében is imponáló kötetnek ott a helye az iskolai könyvtárakban és a pedagógusok asztalán.

Dr. Waldmann József

Nagy János: *Az irodalom óra.*

(Módszertani Tanulmányok az Irodalomtanítás köréből) Tankönyvkiadó, Budapest. Második kiadás.

Számos segédeszköz készül a tanári munka megkönnyítésére, a tanítási órák megtervezésének és levezetésének hatékonyabbá tételére, ötletek és újabb lehetőségek nyújtására.

Vajon mennyiben szolgálják az effajta kiadványok a tanár munkáját? Ad-e valóban ötletet, szolgálat-e változatosságot, gazdagítja-e a tanár módszertani műveltségét?

Ha a választ a fent említett könyvvel kapcsolatosan kell megadni, akkor egyértelműen csak igennel válaszolhatok.

Hisz Nagy János arra vállalkozott, hogy immár harmadik évtizedes tanári munkájának tapasztalatait a szívetés igényével összegezze és summázott formában módszeres eljárásait, észrevételeit, pedagógiai, metodikai tapasztalatait átadja a magyartanároknak. Idézzük őt magát: „Tapszatalataim lejegyzéseinek kettős hasznát látom. Engem önvizsgálatra, jegyzeteim tanulmányozására, oktató-nevelő munkám tartalmi és formai elemeinek értékelő megfigyelésére készítetett. Jó érzés lenne, ha Kartársaimra is hasonló hatással lehetne.”

Ismerkedjünk a tanulmánykötet felépítésével:

- Bevezetés
- Az irodalomtörténeti óra jellemzése

- A verselemzés módszereiből
- A versismeret gazdagításának módjai
- Regény- és dráma elemzések
- Értékelés, ellenőrzés, összefoglalás az irodalomórán
- A szaktárgyi órák kereteinek bővítése
- A középiskolai irodalom anyagának összefoglalása.

Ahogy átolvassuk a fejezetcímeket, azonnal látjuk, hogy a tantárgypedagógia számos kérdésével foglalkozik e tanulmánykötet.

A szerző a bevezetőben az irodalomtanár karakterét, arcvonásainak sokrétűségét, ezek egyébe forrasztott jegyeit elemzi végig a szerző.

Az irodalomtörténeti óra jellemzése c. fejezet elég bő, tartalmas és értékes felismerést villant fel. Az irodalomtanár gyakori feladatában nyújtja azt a segítséget, amelyet az egyes író tárgyalásakor jól lehet alkalmazni. A kortársak értékelése bevezetőként történő citálása az egyik javaslat. Tészi ezt azért, hogy a tanulók érdeklődését határozottabban felkeltse a tárgyalandó író iránt, de egyben többet is kíván ennél. Már akkor látassa meg az író személyiségének legfontosabb jegyeit, amikor az a tanulók előtt debütál. Nem beszélve arról, hogy idézetek kincseit így felszínre is hozza. Félreértés ne essék! Nagy János ezeket az idézeteket nem használja fel az általános bevezető helyett, hanem abba ágyazza be és így teszi élményszerűvé az első találkozást az íróval.

Hogy Nagy János diákjai élményszerű irodalmi órák szerencsés résztvevői, azt biztosan állíthatjuk!

Hisz a helyi irodalmi hagyományok felhasználása is olyan fényt teremt, amely az író életrajzán láthatóan átvilágít a tanulókhöz. Az ilyen jellegű órák az ún. irodalmi séták megszervezésére is – valóságban megtervezett és kivitelezett – példát nyújt. Az irodalmi órák mindennapos feladatáról, a tanári bemutató olvasásról szólván felvillantja gyakorlata során bevált módszerét. A bemutató olvasást mindig a tanárnak kell végeznie. Ez ellen tiltakozó pedagógusok olvassák el és lássák meg a tapasztalat igazát: „Minden érv, minden magyarázat hamis, nem bízhatja rá senkire, csak maga végezheti.”

A verselemzés módszeres eljárásai között találhatjuk a csoportmunka módszerét. Ezen módszer alkalmazásának követelményeit a következőkben látja a szerző:

1. értékes alkotás
2. nagyobb terjedelmű
3. „nehéz” mű

legyen

A versismeret gazdagítására az eddig megismert versidézetek megtartására két módszert dolgozott ki. Így ezek a következők:

1. nevelői szándékkal megválasztott jelszavak,
2. idézetkereső verseny

Az idézetkereső versenyt legnagyobb költők tárgyalásakor, vagy ünnepi évfordulónon hirdeti meg. Tapasztalata azt mutatja, hogy elősegítik

az költőre vonatkozó ismeretek kibővítését, mert tananyagban nem előforduló idézetek szerepelnek.

De az ünnepek nevelési hasznát is fokozzák. Az olvasómozgalom kereteit kiszélesíti, gazdagítja ezzel az idézetkereső versennyel. Igaz, hogy a tanulmánygyűjtemény középiskolák számára készült, de mégis ajánlatos az általános iskolai magyartanárnak is önképzése érdekében, módszeres eljárásainak változtatására, pedagógiai kulturáltságának fejlesztésére törekedni, ezt a sok eljárást alkalomszerűen, célszerűen felhasználni.

Az irodalomóra közvetlenségét, zamatának, színének, hangulatának, sokféleségét jól érezteti, láttatja Nagy János remekbe szabott munkája. Múltán érdemelte ki második kiadását.

A tanulmánykötet azt is jól példázta, hogyan lehet immár harmadik évtizeden, „forgószélben” a katedrán a tanítványok között élni és dolgozni.

Apró Tibor

Fekete István: Hu

Móra Könyvkiadó, Budapest, 1971.

A folyó fölött emelkedő magaspart barlangjaiban emberemlékezet óta baglyok élnek. Az egymást váltó nemzedékek mindig ide hordják zsákmányukat, itt költik ki és nevelik fel fiókaikat, engedelmeskedve a bagolyélet sok évezredes törvényeinek. De sorsuk összefonódott az e tájon élő emberek sorsával is: a tatárjárás a török hódoltság, a szabadságharc néhány jeletere ott tükröződött nagyra nyitott, figyelő szemükben.

Ebben a folyóparti barlangban született Hu is, itt táplálták szülei, de mielőtt kirepülhetett volna, megjelent a barlangban az ember és magával vitte Hut és két testvérét. Ezzel kezdődik a történet, melynek során Hu sok különös tapasztalatot szerez az emberek világában, míg végül a második világháború kitörésekor visszanyeri szabadságát. A múltán népszerű, kitűnő író állatregényéhez Cseregezőn Pál készített művészi illusztrációt.

Tóth Eszter: Apa

Móra Könyvkiadó, Budapest, 1971.

Tóth Árpádot, a nagy költőt és gyengéden szerető apát idézi fel gyerekkori emlékei alapján leánya, Tóth Eszter. Nemcsak az emlékezet rejtett fiókaiból gyűjtötte egybe mindazt, amit a költő apa meleg emberi lényéből megőrzött, hanem valóságos régi fiókokat átkutatva, a korabeli fényképek mellett egybeszedte azokat a játékos, tréfás, rajzokkal teli levelezőlapokat is, amelyeket a költő szanatóriumi magányából kislányának küldözgetett. A faksimilében közölt lapok, rajzok, fényképek és a jól válogatott

versidézetek megérintő és megható emberi közelségből elevenítik meg a költőt, Tóth Eszter tartózkodóan lírai emlékezései pedig feltárják életútjának küzdelmeit, életre keltek szelíd emberségének tiszta sugárzását.

Az irodalmi ritkaságszámba menő könyv a fiatal olvasókkal megszeretteteti a nagy költőt; Tóth Árpád költészetének híveit és tisztelőit pedig eljuttatja a költő egy eddig rejtve maradt arcának megismeréséhez.

Szántó György: A földgömb
Móra Könyvkiadó, Budapest, 1971.

Benedek Marcell írta 1930-ban a regény első kiadásáról: Mondhatnók, egyszerűség kedvéért, hogy A földgömb hőse: Marlowe, Shakespeare zseniális kortársa, ez a „kozmosz nagy csavargó”, aki kocsmái kalandok és verekedések közt élte le életét, de addig is, amíg egy jól irányzott döfés a másvilágra nem juttatta, megírta a II. Edwardot, a A máltai

zsidót, a Tamerlánt és mindennekfölött: az első igazi Faust-dramát. Tagadhatatlanul érdekes élet, és Szántó egy Shakespeare korabeli drámaíró plaszticitásával eleveníti meg. De mégis hangsúlyozni kell: A földgömb igazi hőse – a földgömb. A földgömb, amelyet ennek a regénynek éveiben fedez föl és szabadít föl a maga számára a középkor dermedtségéből éledő ember; a földgömb, amelynek meghódítására most indul el a spanyol Nagy Armadát leverő Anglia. Mint egy százszorosra felnagyított Shakespeare-színpadon, ott nyüzsög Szántó regényében ez az egész, hallatlan perspektívájú világ. Asszonyok, a királynőtől és a nemes hölgyektől a leghítványabb utcalányokig. A feudalizmus ott rothad szemünk előtt Oldcastle Jankó alakjában. Parasztok éhezve húzzák az igát, de közben csillagászok, fizikusok fölfedezései követik egymást; Shakespeare jegyez, Marlowe kozmikus látomásokba révedve írja Faustus tragédiáját, s az épülő új színház homlokzatán diadalmasan emelkedik a szimbolikus cégér: a földgömb!

Polvár Paula
főiskolai ballgató